

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) www.economy.nayka.com.ua | № 10, 2019 | 31.10.2019 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.5](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.5)

УДК 530.192:330 (045)

Ю. В. Самойлик,

*д. е. н., доцент, професор кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавська державна аграрна академія
ORCID: 0000-0003-1335-2331*

Л. М. Демиденко,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин,
Полтавська державна аграрна академія
ORCID: 0000-0002-8179-2366*

А. М. Щербань,

*магістрант, Полтавська державна аграрна академія
ORCID: 0000-0003-1161-2638*

С. О. Непийвода,

*магістрант, Полтавська державна аграрна академія
ORCID: 0000-0003-1265-2147*

СВІТОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Iu. Samoilyk

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of Department of Economy and International Economic Relationship, Poltava State Agrarian Academy

L. Demydenko

PhD of Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department of Economy and International Economic Relationship, Poltava State Agrarian Academy

A. Sherban'

master's degree, Poltava State Agrarian Academy

S. Nepyivoda

master's degree, Poltava State Agrarian Academy

WORLD POTENTIAL OF ECONOMY'S AGRICULTURAL SECTOR DEVELOPMENT

Набули подальшого розвитку пропозиції щодо підвищення ефективності використання потенціалу аграрного сектору економіки України. Виявлено основні тенденції світового розвитку аграрної сфери. Обґрунтовано, що базисом для зайняття лідируючих позицій на аграрному ринку для країни є наявність природного потенціалу, зокрема володіння земельним ресурсами. Виявлено, що лідерами за площами сільськогосподарських угідь є Китай, США, Австралія, Бразилія, Росія, Україна знаходиться на 24 місці. За показником землезабезпеченості лідируючі позиції займає Австралія, Казахстан, Канада, Україна займає дев'яту позицію. На основі порівняння світових тенденцій та загальноукраїнських виявлено, що структура посівних площ в Україні подібна до світових – найбільшу частку займають зернові культури, зокрема кукурудза на зерно, серед технічних культур, то у світі

домінують посіви сої, для України характерний соняшник. Доведено, що за виробництвом зерна лідером є Азія, за олійними культурами – Північна Америка, за показниками виробництва м'яса – Європа, по молоку – Азія. Обґрунтовано, що для підвищення ефективності використання потенціалу аграрного сектору України необхідна всебічно обґрунтована стратегія його розвитку та ефективний механізм державного регулювання та контролю.

The research purpose is identifying global agricultural development reserves in a world dimension under the new conditional of economic globalization. Proposals to increase the efficiency of the Ukrainian agricultural economy's sector potential use have been further developed. The basic tendencies of agrarian sphere world development have been revealed. It has been substantiated that the basis for occupying a leading position in the agrarian market for the country is the availability of natural potential, including ownership of land resources.

It has been found that China, USA, Australia, Brazil, Russia are the leaders in agricultural land square. Ukraine occupies the 24th position in the rating of the agricultural land square. Australia, Kazakhstan, Canada are leaders in the rating of the indicator land availability per one person. Ukraine occupies the ninth position in this rating. On the basis of a world and Ukrainian trends comparison, it has been found that the sown area structure in Ukraine is similar to the world sown area structure. The largest sown area share has been occupied by grain crops, in particular, corn for grain. Among industrial crops, in the world, soybean occupies a largest of sown area share, in Ukraine, sunflower occupies a largest of the sown area share of industrial cultures.

It has been proven that Asia is the leading producer of grain and milk, North America is the leading producer of oilseed, Europe is the leading producer of meat. It is substantiated that for increase the Ukrainian agrarian sector potential use efficiency, a comprehensive strategy of its development and a state regulation and control effective mechanism are required.

It is proved that the world agri-food market potential is constantly growing. This is due to the increased demand driven by population growth, the development of new agrarian production technologies, which is contributing to the increase the production volumes. Ukraine has considerable potential to develop the national economy agri-food sector on a global scale. But this segment does not function with the highest efficiency. In recent years, some achievements in the national agricultural sector development and its entry into the world market have been observed. This is primarily due to the deepening of the state's integration into the globalization space.

It is substantiated that Ukraine can take advantageous leading positions in the world market provided a comprehensive strategy for the development of this economy's sector.

Ключові слова: аграрний сектор економіки; світовий потенціал; розвиток; світові тенденції; структура агропромислового виробництва; лідери світового агропродовольчого ринку.

Key words: agricultural sector of the economy; world potential; development; world trends; structure of agri-industrial production; leaders of the world agri-food market.

Постановка проблеми. Сільське господарство є базовою галуззю для кожної країни. Від її розвитку залежить продовольча безпека та роль держави у глобальному середовищі, оскільки одні країни виконують роль суб'єкта ринку, а інші – його реципієнтів. Сільське господарство забезпечує продовольчу безпеку країни та є основою для розвитку інших галузей. Обсяги виробництва аграрної продукції у світі зростають, однак попит на неї також збільшується, що насамперед пов'язано із зростанням чисельності населення. Разом з тим, змінюється структура споживання, що викликано новими тенденціями в культурі харчування, розвитком суміжних галузей з виробництва продукції, ресторанного бізнесу, тощо.

Потенціал країни для виходу на лідируючі позиції на агропродовольчому ринку визначається насамперед природними умовами. Однак, крім цього, важливу роль відіграє система управління розвитком даної галузі та ефективна конкурентна стратегія. Глобалізація економіки формує нові умови для функціонування сільського господарства і вимагає проведення досліджень в даному напрямі з урахуванням нових чинників, що визначає актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування, використання та розвитку потенціалу аграрного сектору економіки привертають увагу низки науковців. Вагомими є праці таких дослідників, як В.Г. Андрійчук, Н.В. Білецька, О.І. Гуроров, А.О. Гуроров, В.Є. Данкевич, В.В. Зіновчук, Є.М. Кирилук, Р.І. Лопатюк, Ю.О. Лупенко, П.М. Макаренко, М.Й. Малік, Л.О. Марміль, А.П. Михайлов, Л.І. Михайлова, В.С. Ніценко, В.В. Писаренко, О.В. Олійник, П.Т. Саблук, О.В. Ульяновченко, Д.В. Шиян, О.Г. Шпикуляк та ін. Ми цілком погоджуємось з точкою зору А.П. Михайлова, який зазначає, що “Україна – це країна з потужним агропромисловим потенціалом та величезними перспективами розвитку сільського господарства; вона володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, наявність яких свідчить про можливість ефективного розвитку сільськогосподарського виробництва; аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця” [1].

Розроблені рекомендації щодо використання та розвитку потенціалу аграрного сектора економіки є комплексними та ґрунтовними. Разом з тим, нові економічні умови, які характеризуються глобалізацією, появою на аграрному ринку нових гравців, змінами кліматичних умов, тощо вимагають перебудов методології управління аграрним сектором економіки з метою підвищення ефективності використання його потенціалу. На цьому, зокрема, наголошують Н.В. Білецька, Р.І. Лопатюк: “становлення ринкових відносин, розвиток глобальних процесів вимагають нових підходів до розгляду основних принципів економічної теорії, глибинних протиріч функціонування виробничих систем у нових умовах господарювання. Тому виробничо-економічні відносини мають підпорядковуватись механізму, що діє відповідно до сучасного стану агропромислового виробництва з урахуванням дій об’єктивних законів і суспільних потреб” [2]. Таким чином, наявність невирішених питань в системі проблем розвитку потенціалу аграрного сектору економіки у світовому вимірі підкреслює актуальність проведення досліджень у даному напрямі.

Формулювання цілей статті. Метою статті є виявлення резервів розвитку сільського господарства у світовому вимірі в нових умовах економічної глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим показником, що визначає потенціал країн до розвитку агропродовольчої сфери є наявність сільськогосподарських угідь. Протягом останнього десятиліття площа сільськогосподарських угідь в розрізі країн та у світі в цілому суттєво не змінювалась, що зумовлено обмеженістю даного ресурсу. Збільшення даного виду угідь можливе за рахунок освоєння земель несільськогосподарського призначення (наприклад осушення боліт та інших водойм, розчищення чагарників, ліквідація будівель, окультурення териконів та інших земель, зайнятих відходами промисловості). Загальна площа сільськогосподарських угідь у світі становить 48937,7 тис. км², найбільше угідь зосереджено в Китаї – 5145,5 тис. км², США – 4082 тис. км², Австралії – 4062,7 тис. км², Бразилія – 1815,9 тис. км², Росія – 2177,2 тис. км², Казахстан – 2169,9 тис. км². Значними є площі сільгоспугідь в Індії, Аргентині, Монголії, Мексиці – понад 1 млн. км². Україна за площею сільськогосподарських угідь в рейтингу країн світу знаходиться на 24 місці з показником 412,7 тис. км² (табл. 1).

Таблиця 1.
Площі сільськогосподарських угідь у країнах світу, 1995-2014 рр., км²

Назва країни	1995 р.	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2012 р.	2013 р.	2014-2017 рр.	2014-2017 рр. у % до 2010 рр.
Світ	49148810	49426062	49284838	48631069	48833659	48798860	48937696	100,6
Китай	5228330	5220030	5174330	5145500	5145530	5145530	5145530	100,0
США	4201390	4143990	4117840	4084262	4087065	4058417	4082046,9	99,9
Австралія	4633480	4555000	4451490	3985800	4054740	3966153	4062690	101,9
Бразилія	2584720	2614060	2724326	2734630	2756070	2788081	2825890	103,3
Росія	2164000	2171620	2156800	2139520	2143500	2168400	2177218,2	101,8
Казахстан	2171865	2153933	2122860	2171618	2170121	2169941	2169920	99,9
Індія	1809450	1809750	1801260	1795730	1796420	1796120	1796000	100,0
Аргентина	1280450	1285100	1377975	1474810	1492540	1491990	1487000	100,8
Монголія	1184690	1304700	1134494	1135880	1133958	1133099	1129365	99,4
Мексика	1061950	1063300	1065700	1067050	1067050	1067050	1067050	100,0
Нігерія	684000	713000	727000	700000	720000	708000	708000	101,1
Судан	1296440	1315750	1352200	1000192	682071,6	681945,6	681861,6	68,2
Канада	679940	676130	675690	632686	654460	653510	652560	103,1
Ангола	575000	573000	575900	583900	589900	591900	591900	101,4
Індонезія	429780	471770	518460	556000	565000	570000	570000	102,5
Мозамбік	478800	481500	492500	499500	499500	499500	499500	100,0
Чад	484500	486300	495300	495350	499350	499350	499350	100,8
Іран	642080	628840	476310	465394	462458	461000	459532	98,7
Колумбія	445130	448590	425570	425030	426176	448156	449134	105,7

Нігер	360000	370000	429650	439820	447820	447820	447820	101,8
Сомалі	440560	440670	443770	441280	440250	441250	441250	100,0
Алжир	396490	400210	412110	413740	413981,9	414316,4	414310	100,1
Мадагаскар	364800	405000	408930	413950	414150	414150	414150	100,0
Україна	418530	414060	413040	412670	412970	412750	412720	100,0
Малі	354190	386000	403920	410510	416510	412010	412010	100,4
Мавританія	397600	397500	396610	397110	396610	397110	397110	100,0
Ганзанія	332000	340000	353600	374500	397000	396500	396500	105,9
Намібія	388200	388200	388200	388090	388090	388090	388090	100,0
Туреччина	394930	404790	412230	390120	384070	384230	385610	98,8
Афганістан	377530	377530	379100	379100	379100	379100	379100	100,0
Болівія	366000	371430	369620	375160	375960	376280	377045	100,5
Ефіопія	305000	306620	335910	356830	364880	362590	362590	101,6
Пакистан	360260	366980	359650	352420	360630	362800	362520	102,9
Туркменістан	355000	355000	348800	340000	338380	338380	338380	99,5
Марокко	307490	306520	299890	299883	304030	305915	305915	102,0
Франція	301502	298074	293904	289263	288448	287737	287665	99,4

(узагальнено автором [3])

Рейтинг країн із площею сільськогосподарських угідь понад 30 тис. км² замикає Франція, однак в останні роки цей показник зменшився до 28,8 тис. км². У цілому у світі площі сільськогосподарських угідь збільшились на 0,6 %. Щодо України, то протягом останніх двадцяти років досліджуваний показник залишався майже незмінним. З одного боку така стабільність свідчить про позитивні тенденції у землекористування, оскільки не відбувається виведення угідь з обігу. Разом з тим, Україна має потенціал щодо збільшення площі сільськогосподарських угідь за рахунок осушення боліт, очищення чагарників, рекультивації інших видів угідь (табл. 2).

Таблиця 2.

Склад сільськогосподарських угідь в Україні, 2000-2017 рр., тис. га

Види угідь	2000 р.	2005 р.	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. до 2000 р., %
Сільськогосподарські угіддя	41827,0	41722,2	41576,0	41525,8	41511,7	41507,9	41504,9	41489,3	99,2
з них рілля	32563,6	32451,9	32476,5	32525,5	32531,1	32541,3	32543,4	32544,3	99,9
сіножаті	2388,6	2429,2	5481,9	2408,8	2407,3	2406,4	2402,9	2399,4	100,5
пасовища	5521,3	5521,3	2410,9	5446,8	5441,0	5434,1	5430,9	5421,5	98,2
перелоги	421,6	419,3	310,2	251,2	239,4	233,7	230,6	229,3	54,4
багаторічні насадження	931,9	900,5	896,5	893,5	892,9	892,4	897,1	894,8	96,0

(узагальнено автором [4])

Щодо складу сільськогосподарських угідь в Україні, то найбільшу їх частку складає рілля – 78,4 % у 2017 р. Цей показник є середній по країні, у деяких регіонах він перевищує навіть частку понад 90 %, найменша розораність у західних регіонах, що зумовлено особливостями ландшафту. Площі сіножатей і пасовищ в Україні є незначними – відповідно 5,8 % та 13,1 %. Ці види угідь зосереджені насамперед в західних регіонах. Для ефективного розвитку тваринництва ці види угідь є необхідними, втім дана галузь з кожним роком в Україні скорочується, що знижує потенціал збалансованого розвитку сільського господарства.

У розрізі регіонів України спостерігаються суттєві відмінності у забезпеченості земельними ресурсами. Так, площі сільськогосподарських угідь коливаються від 451,3 тис. га у Закарпатській області до 2591,6 тис. га – в Одеській області, а ріллі – відповідно від 200,4 тис. га у Закарпатській області до 2126,8 тис. га в Дніпропетровській області. Великі площі сільськогосподарських угідь та ріллі зосереджені також в Харківській, Запорізькій, Полтавській – понад 2100 тис. га та понад 1700 тис. га відповідно. До найменш забезпечених регіонів належать Львівська, Волинська, Тернопільська, Рівненська, Івано-Франківська, Чернівецька та Закарпатська області з площею сільськогосподарських угідь менше 1300 тис. га, а ріллі – менше 800 тис. га (рис. 1).

Площа, тис. га

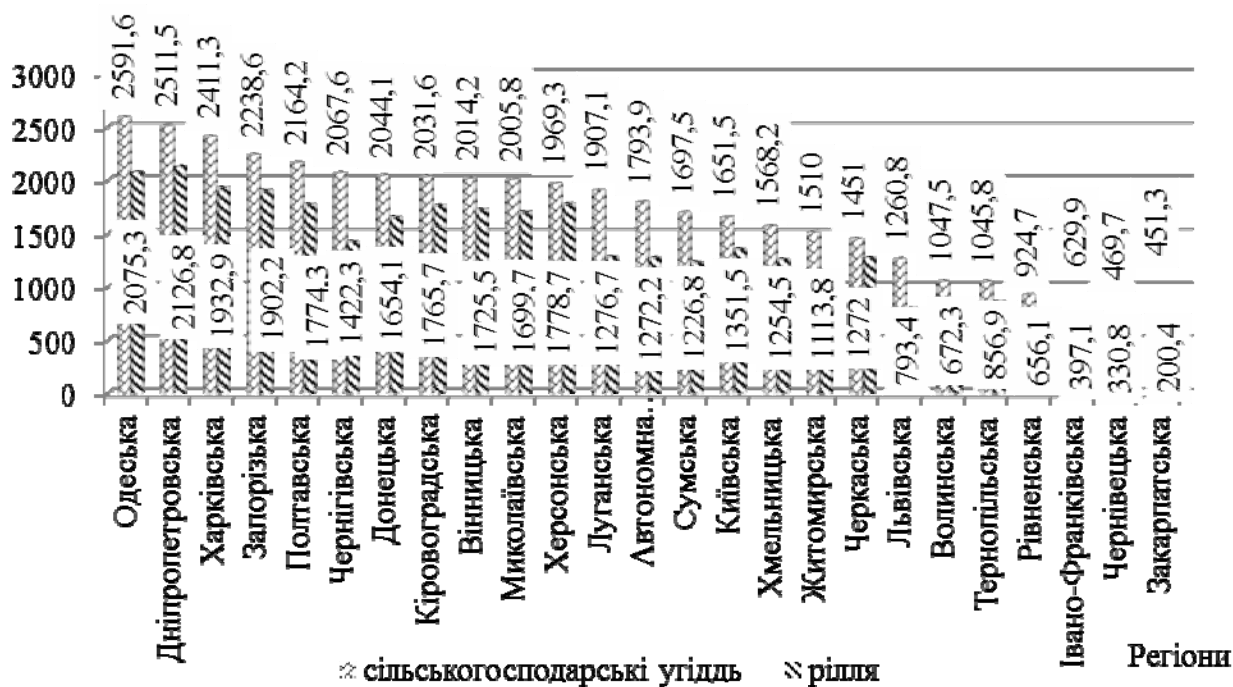

Рис. 1. Рейтинг регіонів України за площами сільськогосподарських угідь (нижча цифра) та ріллі (верхня цифра), 2017 р., тис. га (узагальнено автором за [4])

Доцільно розглянути такий відносний показник, як землезабезпеченість, що визначається як відношення площі сільськогосподарських угідь, а також ріллі на чисельність населення країни. Розрахунок даного показника важливий з кількох аспектів: по-перше, даний показник визначає потенціал країни щодо розвитку сільського господарства і зокрема рослинництва, по-друге, визначає схильність сільгоспвиробників до монополізації ринку; по-третє, визначає необхідні базові параметри продуктивності праці та фондоозброєності (рис. 2).

Рілля, га/особу

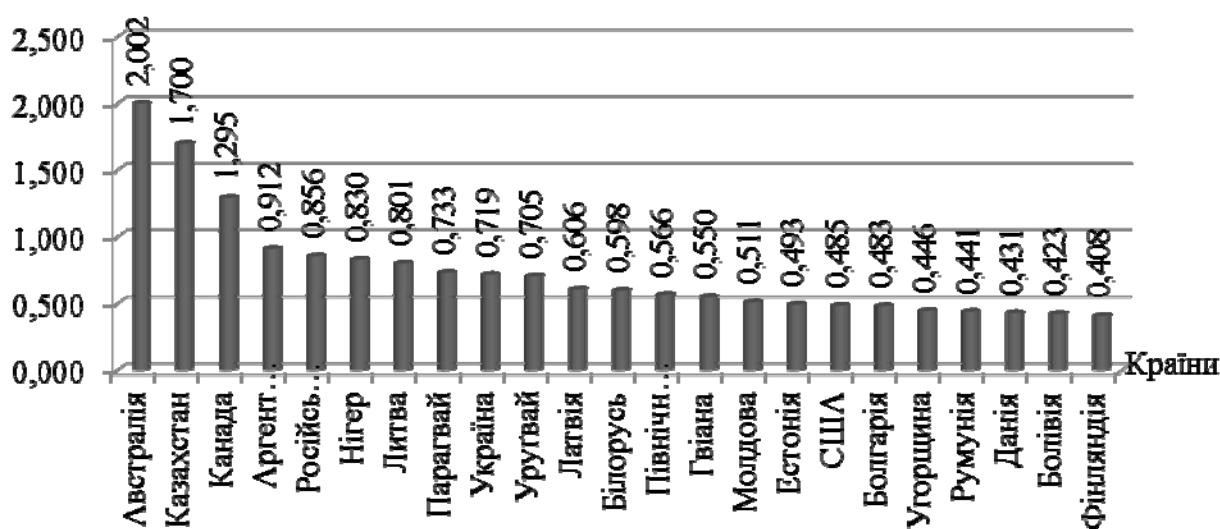

Рис. 2. Рейтинг країн із найвищою землезабезпеченістю, 2014-2017 рр. (розраховано автором за [3,5])

Найвищі показники землезабезпеченості сформовані в Австралії, Казахстані, Канаді, Аргентині, Росії, Нігерії та Литві – понад 0,8 га/особу. Щодо України, то значення землезабезпеченості становить 0,705 га/особу, що подібно показниками Парагваю (0,733 га/особу) та Уругваю (0,705 га/особу). Серед європейських країн високі показники мають Латвія (0,606 га/особу), Молдова (0,511 га/особу), Естонія (0,493 га/особу), а також Фінляндія, Данія, Румунія, Угорщина та Болгарія (відповідно від 0,408 га/особу до 0,483 га/особу).

Можна зробити висновок, що високі показники землезабезпеченості характерні для країн із значною загальною площею сільськогосподарських угідь, тому ці країни мають переваги екстенсивного та інтенсивного розвитку. Значну питому вагу у структурі посівної площі у світі займають такі традиційні для більшості країн сільськогосподарські культури, як пшениця – 15,7 % (222,6 млн. га), кукурудза – 12,7 % (178,9 млн. га), рис – 11,3 % (160,2 млн. га). У цілому питома вага площі вирощування зернових культур у світі займає 50,9 % (рис. 3).

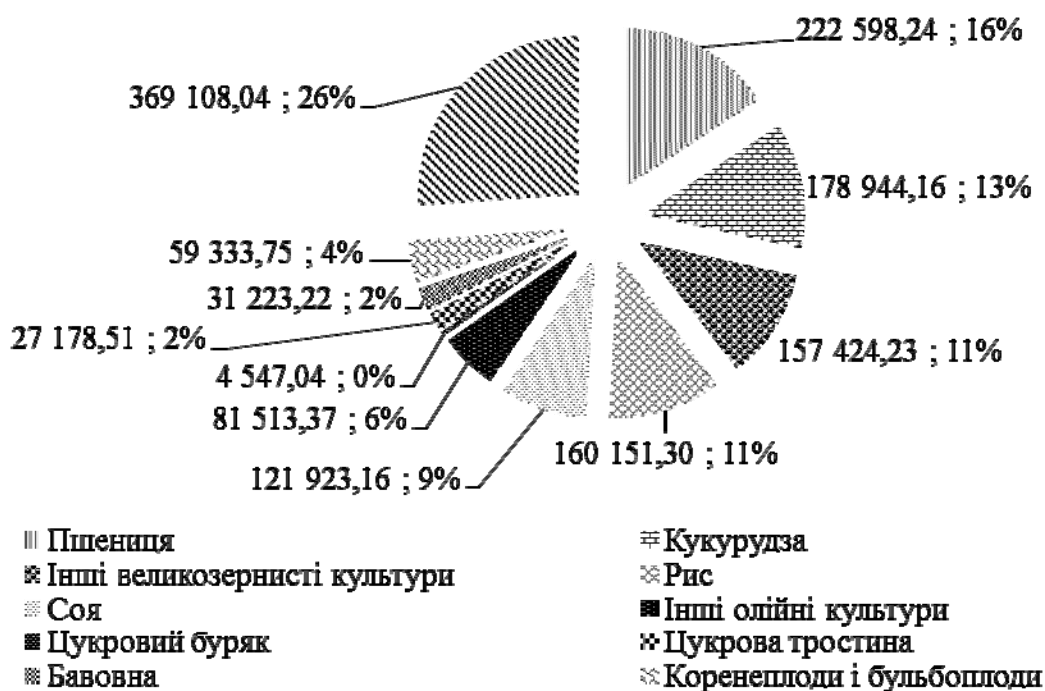

Рис. 3. Склад (га) і структура (%) посівної площі у світі, 2016 р.
(розраховано автором за [3, 5])

Значна питома вага площі вирощування зернових культур насамперед зумовлена попитом на дану продукцію. Так, рівень споживання пшениці у світі є досить високим – 66,92 кг/особу, при цьому до 2025 р. цей показник буде стабільним. Високим є рівень споживання рису – 55,03 кг/особу, причому прогнозується зростання даного показника на 1,3 % до 55,76 кг/особу. Споживання кукурудзи на даний час майже втричі нижче, ніж пшениці і рису – 18,34 кг/особу, однак прогнозується підвищення даного показника до 19,54 кг/особу, або на 6,5 %. Обсяг рослинної олії на одну особу становить 19,78 кг/особу, у 2025 р. споживання зросте до 21,88 кг/особу, або на 10,6 %.

В Україні також значну питому вагу в структурі посівних площ займають зернові культури. Зокрема озима та яра пшениця складає 23,9 %, кукурудза на зерно – 16,6 %. Значною є частка соняшнику – 22 % (рис. 4).

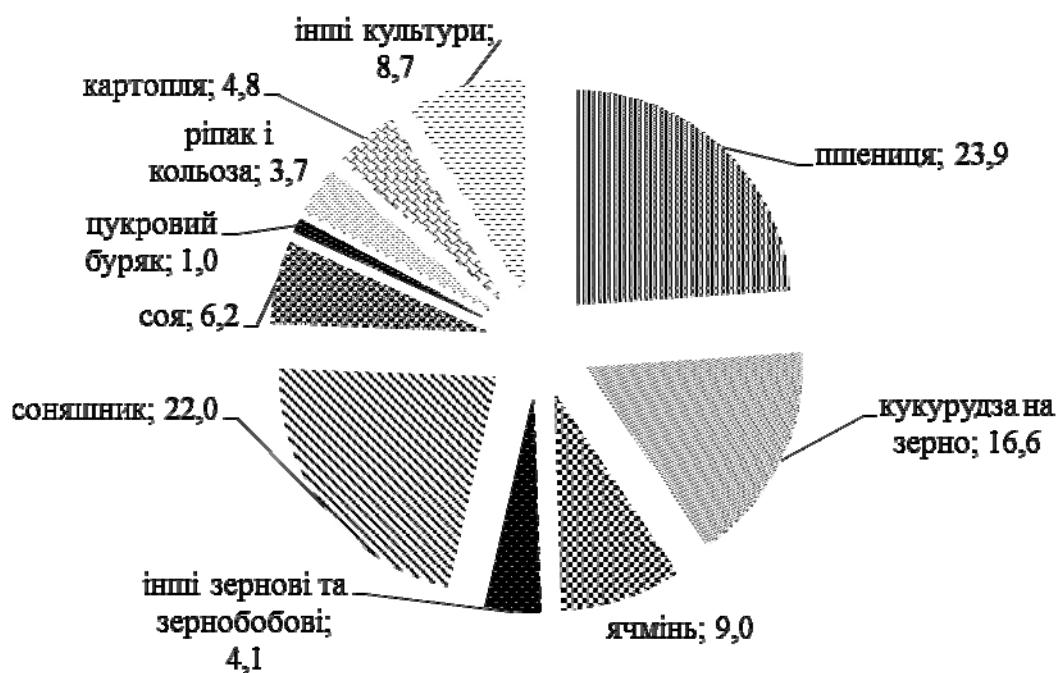
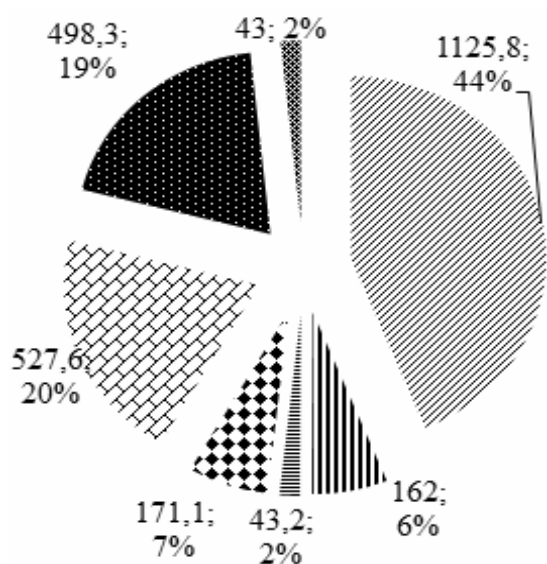

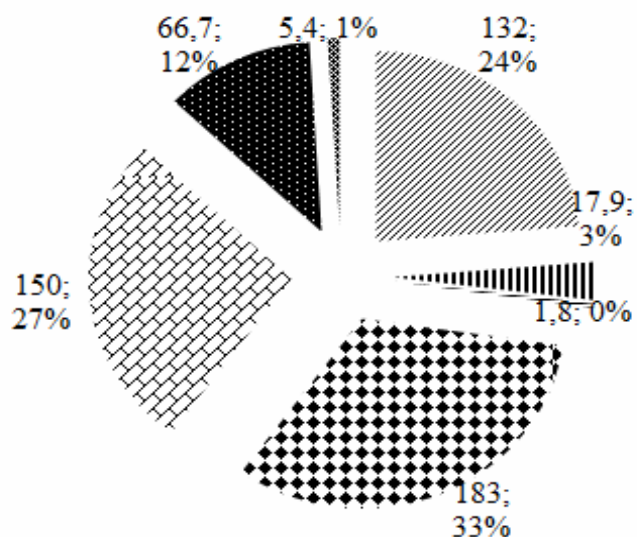
Рис. 4. Структура (%) посівної площі в Україні, 2017 р.
(узагальнено автором за [3, 5])

Агропродовольча продукція є базою продовольчої безпеки країни, тому головною метою держави має бути насамперед забезпечення населення продуктами харчування в достатній кількості і якості. Тобто вироблена продукція має бути спрямована на внутрішній ринок у першу чергу, а за умови надлишку, доцільним є розвиток експорту. Звісно, таке твердження не є парадигмою і не виключає експорт взагалі. Однак, в умовах відкритості ринків і їх глобалізації спостерігається явище взаємозамінності експорту імпортом, тобто коли значна частка товару продається за межами країни, при цьому, такий же товар, але іншої країни-виробника, імпортується.

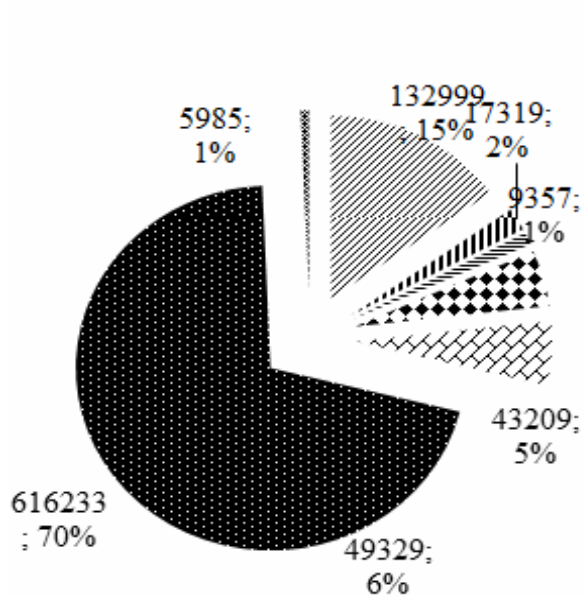
Для кожного із регіонів світу характерна певна спеціалізація з виробництва сільськогосподарської продукції, що зумовлено природним потенціалом, наявністю ресурсів та технологій, кваліфікації робочої сили, попитом на продукцію, структурою ринку, зовнішньоекономічними зв'язками, наявністю потужностей для внутрішньої переробки, митними квотами та тарифами, перспективністю галузей тощо. Структура виробництва за регіонами представлена на рис. 5.

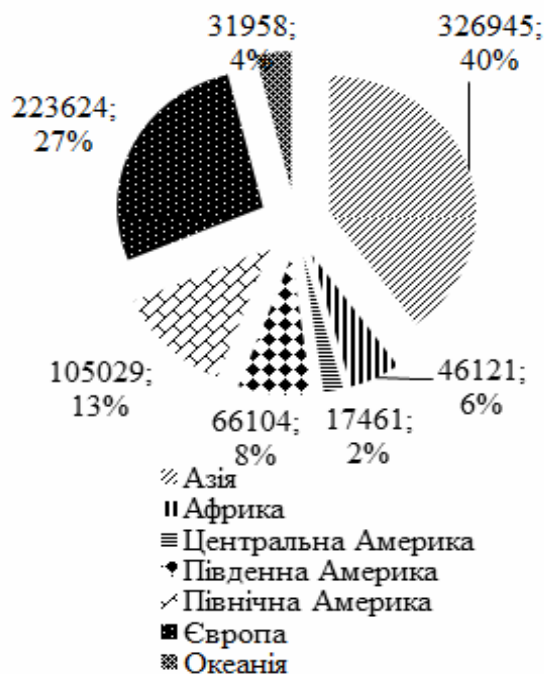
Зерно – всього, млн. тонн

Олійні культури – всього, млн. тонн

М'ясо, тис. ум. тонн

Молоко, млн. тонн

Рис. 5. Структура виробництва основних видів аграрної продукції за регіонами світу, 2016 р.
(узагальнено автором за [5, 6])

За виробництвом зерна лідером є Азія, за олійними культурами – Північна Америка, за показниками виробництва м'яса – Європа, по молоку – Азія. Найбільшим попитом у світі користується зерно, яке є одним із головних продуктів харчування, крім того є сировиною для низки галузей харчової промисловості та суміжних з нею. Дана продукція використовується майже у всіх країнах світу з урахуванням культури споживання та умов для її вирощування (табл. 3).

Таблиця 3.
Обсяги виробництва зерна в розрізі країн світу, 2012-2016 рр., млн. тонн

Регіони та країни світу	Виробництво			Імпорт			Експорт		
	2012-2014 рр. в середньому	2015 р.	2016 р.	2012-2014 рр. в середньому	2015 р.	2016 р.	2012-2014 рр. в середньому	2015 р.	2016 р.
<i>Азія</i>	1105	1118,1	1125,8	178,8	203,3	191,6	61,2	55	55,7
Бангладеш	37,8	39	38,9	3,9	5,3	5,4	-	-	-
Китай	487,1	508,5	500,4	29,2	38,9	28,3	0,9	0,8	0,8
Індія	242,6	228,9	244,8	0,1	0,6	1,3	20,5	12	13
Казахстан	15,5	17,8	18,7	0,3	0,2	0,2	7,4	7,6	7,7
Пакистан	36,3	37,4	37,9	0,5	0,4	0,4	4,7	5	5,4
Туреччина	34,2	38,2	34,5	6,8	6	7,6	3,2	4,8	4,5
<i>Африка</i>	166	168,2	160	78,6	91,4	94,5	9,8	8,6	7,4
Єгипет	20,4	19,9	20,2	17,4	20,9	20,6	0,4	0,4	0,4
Ефіопія	21,6	23,1	23,3	1,3	2,8	2,3	2,2	2,5	2,1
<i>Центральна Америка</i>	41	40,3	43,2	25,9	32,2	31	1,7	2,1	1,9
Мексика	34,5	34,6	36,5	15,1	20,3	19,7	1,5	1,9	1,7
<i>Південна Америка</i>	169,7	186,1	171,1	28,6	28,7	30,1	59,3	76,4	63,6
Аргентина	48,8	54,7	63,3	0,1	0,1	0,1	27,1	31,2	36,6
Бразилія	93,7	102,2	81,1	8,6	8,2	9,3	25,6	37,7	20,8
<i>Північна Америка</i>	464,8	482,5	527,6	10,3	9,5	10	99,5	107	115
Канада	56,5	53,3	55,2	1,6	2,3	2,3	26,6	26,7	25,8
США	408,2	429,2	472,3	8,8	7,2	7,8	72,8	80,3	89,2
<i>Європа</i>	474,2	497,1	498,3	23,7	27,3	25,8	96,3	123	115,5
Європейський Союз	305	312,2	301,5	19	22,5	21,1	39	46,9	36,6
Росія	87,1	102,1	110,4	1,1	1,1	0,9	24	33,6	38,8
Україна	57,5	59,9	62,6	0,2	0,2	0,2	30,2	39,2	36,6
<i>Океанія</i>	37,7	38,4	43	1,6	1,7	1,8	25,8	22	25,7
Австралія	36,8	37,5	42,1	0,2	0,2	0,2	25,8	22	25,7
<i>Світ</i>	2458,4	2530,7	2569	347,6	394,1	384,8	353,6	394,1	384,8

(узагальнено автором за [5, 6])

Абсолютним лідером з виробництва зерна є Китай, у 2016 р. було вироблено 500,4 млн. т, хоча порівняно із 2015 р. це на 7,9 млн. т менше. Значними є обсяги виробництва зерна в США – 472,3 млн. т, у Європі виробляється зерна в обсязі понад 300 млн. т. У структурі зернової продукції найбільшу питому вагу займає кукурудза. Потенційні обсяги її виробництва значно вищі, ніж, наприклад, пшениці. Також зерно кукурудзи користується попитом у багатьох країнах здебільшого для виробництва комбікормів, який має нижчу собівартість порівняно із іншими інгредієнтами для приготування кормів. Осима пшениця більш вимоглива до погодно-кліматичних умов, не всі країни мають потенціал для вирощування даної культури. Лідерами за обсягами виробництва пшениці є Китай, де вироблено у 2017 р. 134,3 млн. тонн пшениці, на другому місці знаходиться Індія – 98,5 млн. тонн, Росія – 85,9 млн. тонн. Також до лідерів даного сегменту ринку належать Франція, Австралія, Канада, Пакистан, Україна, Німеччина, Туреччина.

У розрізі регіонів світу, то найбільшими виробниками зерна в Азії є Китай, Індія та Пакистан, в Африці – Єгипет та Ефіопія, у Центральній Америці – Мексика, у Південній Америці – Аргентина та Бразилія, у Північній Америці – США та Бразилія. Найбільшими експортерами зерна є США – 89,2 млн. тонн, країни Європейського Союзу – 36,6 млн. тонн, Росія – 38,8 млн. тонн та Україна – 36,6 млн. тонн.

Отже, лідируючі позиції за виробництвом основних видів сільськогосподарської продукції займають ті країни, які мають значний природний потенціал, а саме територіальний простір, якісні ґрунти, кліматичні умови, вигідне географічне положення. Україна має всі необхідні складові даного потенціалу, разом з тим, використовує наявні можливості не в повній мірі. Для ефективного розвитку аграрного сектору національної економіки у світовому вимірі необхідно: врегулювати земельні відносини; посилити державний контроль над монополізацією ринку; обмежити присутність нерезидентів країни у якості суб'єктів агропродовольчого ринку; забезпечити підтримку малого та середнього агробізнесу та його вихід на зовнішній ринок, насамперед за

рахунок розвитку кооперації та пільгового кредитування; спрощення системи отримання сертифікатів якості на аграрну продукцію для її експорту за вищою категорією; створення умов для забезпечення внутрішнього попиту на агропродовольчу продукцію передусім національного виробництва; визначення пріоритетів розвитку агропродовольчого сектору з урахуванням потенціалу країни та агротехнологічних вимог; розвиток органічного напрямку.

Висновки. Потенціал світового агропродовольчого ринку постійно зростає, що пов'язано із збільшенням попиту, зумовленого зростанням чисельності населення, появою нових технологій аграрного виробництва, що сприяє нарощуванню обсягів виробництва. До лідерів світового агропродовольчого ринку належать країни із значними земельними ресурсами – Китай, США, Індія, Канада, Аргентина, Бразилія, Пакистан, Росія, Франція, Україна. Маючи значний потенціал для розвитку агропродовольчого сектору національної економіки у світовому вимірі, даний сегмент не функціонує з найвищою ефективністю. В останні роки можна простежити певні досягнення щодо розвитку національного аграрного сектору економіки та його виходу на світовий ринок, що насамперед, пов'язано з поглибленням інтеграції держави в глобалізаційний простір. Таким чином, Україна може зайняти вигідні лідируючі позиції на світовому ринку за умови всебічно обґрунтованої стратегії розвитку даного сектору економіки.

Напрями подальших досліджень у даному напрямі полягає в обґрунтуванні заходів з удосконалення механізму державного контролю і регулювання аграрного сектору економіки України.

Література.

1. Михайлов А.П. Сучасний стан та перспективи розвитку аграрного сектору економіки України. Науковий вісник УМО «Економіка та управління». 2016. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_9. (дата звернення: 01.10.2019).
2. Лопатюк Р.І., Білецька Н.В. Рабезпечення ефективного виробництва аграрних підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2015. № 1. С. 189-193
3. World bank data web-site. URL: <https://data.worldbank.org> (дата звернення: 01.10.2019).
4. Статистичний збірник “Сільське господарство України – 2018” / Державна служба статистики України / відповідальний за випуск О.М. Прокопенко. К: 2019. 235 с.
5. Статистичні дані FAOSTAT. веб-сайт. URL: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/download/FB/FBS/E> (дата звернення: 01.10.2019).
6. Agriculture, value added. web-site. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 01.10.2019).

References.

1. Mikhailov, A. P. (2016), “The current state and prospects of development of the agrarian sector of the Ukrainian economy”, Scientific Bulletin of UMO “Economics and Management”, Vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_9 (Accessed 30 Sept 2019).
2. Lopatyuk, R.I. and Biletska, N.V. (2015), “Ensuring efficient production of agricultural enterprises”, Economy. Management. Business, vol. 1, pp. 189-193.
3. World bank data web-site (2019), available at: <https://data.worldbank.org> (Accessed 30 Sept 2019).
4. Prokopenko, O. M. (2019), [Statistical collection “Agriculture of Ukraine – 2018”], State Statistics Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
5. FAOSTAT (2019), “Statistics”, available at: <http://faostat3.fao.org/faostat-gateway/go/to/download/FB/FBS/E> (Accessed 30 Sept 2019)
6. World bank (2019), “Agriculture, value added”, available at: <https://data.worldbank.org/indicator> (Accessed 30 Sept 2019).

Стаття надійшла до редакції 13.10.2019 р.